

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Marc V.C. en Bart V.

tegen

VTM en productiehuis 2B

Op 30 november 2004 dienen Marc V.C. en Bart V. klacht in tegen VTM en tegen het productiehuis 2B naar aanleiding van een opname die op 18 oktober 2004 in de woning van de overleden vader van Bart V. plaatsgevonden heeft. Namens VTM en 2B wordt op 26 januari 2005 schriftelijk geantwoord op de klacht. Klagers repliceren op 15 maart 2005. VTM en 2B antwoorden nog eens op 7 juni 2005. Beide partijen hebben ook stukken ter inzage bezorgd aan de Raad voor de Journalistiek.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de zaak behandeld op 30 juni 2005. Klager Marc V.C. is in persoon verschenen. Hij legde op de bijeenkomst een volmacht voor namens tweede klager en een tweede volmacht namens de moeder van tweede klager. Voor VTM en 2B verscheen Marc Dupain, redactiesecretaris. Op voorstel van de omroep is urgentiearts L.V. als getuige gehoord.

DE FEITEN

Op 15 oktober 2004 belt mevrouw V., moeder van tweede klager, de dienst 100 met het verzoek om bij haar thuis een dringende interventie te verrichten omdat haar echtgenoot in stervensnood verkeert. Kort daarop biedt zich aan de woning een MUG-interventieploeg aan van het stedelijk ziekenhuis van Aalst. Het MUG-team is vergezeld door een reporter en een cameraman, die in opdracht van het productiehuis 2B werken. Bij het betreden van de woning zegt de urgentiearts hierover aan de broer van tweede klager, die zich in de woning bevindt: 'Dit is geen pers. Deze mensen maken opnames over het werk van urgentieartsen.' Voorts deelt de urgentiearts aan de bewoners mee dat de opnames niet zullen uitgezonden worden zonder hun uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming. De urgentiearts begeeft zich dan naar de slaapkamer boven, waar zich de heer V., vader van tweede klager, bewusteloos in bed bevindt. Ook de huisarts is daarbij aanwezig. De urgentiearts onderneemt een reanimatiepoging. Na twintig minuten wordt de reanimatie stopgezet en wordt de patiënt overleden verklaard. Daarop begeeft de urgentiearts zich naar beneden, waar hij een overlijdensakte opstelt en de formaliteiten bij overlijden bespreekt met de weduwe en haar zoon, broer van tweede klager. De arts deelt hen voorts mee dat er nog telefonisch contact zal opgenomen worden met de familie om toestemming te vragen tot uitzending van de beelden die de cameraploeg over de interventie heeft gemaakt.

Na de opname heeft de eerste klager, die de vriend is van de oudste zoon van de overledene, contact opgenomen met de omroep VTM om te protesteren tegen de opname. Hij heeft ook gevraagd om een kopie van de beelden te krijgen. Dit wordt door VTM eerst toegezegd in een mail van 22 oktober 2004, maar nadien geweigerd in een brief van 1 december 2004. Het staat wel vast dat de omroep geen gebruik heeft gemaakt van de beelden, die dus nooit zijn uitgezonden.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

Klagers betogen dat de jongste zoon van de overledene, die de deur opende toen de MUG-ploeg op 15 oktober 2004 aanbelde, zich verzette tegen de aanwezigheid van de cameraploeg. Dit verzet werd echter genegeerd en volgens klagers is de ploeg de urgentiearts tot aan de slaapkamer gevolgd en heeft ze er beelden genomen van de reanimatiepoging en van het overlijden van de vader, alsook van de andere aanwezigen. De cameraploeg heeft zich niet bekend gemaakt tegenover de bewoners en is vertrokken zonder achterlaten van gegevens. Klagers verwijten de omroep ook dat ze hen nadien de beelden niet hebben overgemaakt. Klagers betogen dat het privé-leven van de overledene en van zijn familie op een grove manier geschonden is. Volgens klagers hebben de urgentiearts en de televisieploeg verschillende inbreuken gepleegd, onder meer op de wetgeving over de privacy, op het auteursrecht en het portretrecht en op de rechten van de patiënt. Ook de procureur des Konings, die kennis had van de opnames, is volgens klagers in de fout gegaan. De klagers menen daarom dat de omroep en het productiehuis verscheidene inbreuken op de journalistieke beroepsethiek hebben gepleegd.

Namens VTM en het productiehuis 2B betoogt redactiesecretaris Marc Dupain in de eerste plaats dat de klacht laattijdig is, omdat ze meer dan 30 dagen na de feiten is ingediend. Voorts voert hij aan dat klagers geen persoonlijk belang hebben bij de klacht, omdat ze niet in de woning aanwezig waren.

Hij betwist ook de voorstelling van de feiten zoals die door klagers wordt gegeven. Volgens VTM en 2B was er wel degelijk toestemming, omdat de bewoners zich niet hebben verzet tegen het bezoek van de cameraploeg na de uitleg die de urgentiearts hen gegeven had. De cameraploeg heeft zich tijdens het hele gebeuren uiterst discreet opgesteld. De aanwezige familieleden en de huisarts hebben achteraf ook nooit geprotesteerd. Enkel de tweede klager heeft dat gedaan, en hij heeft de omroepverantwoordelijken daarbij verbod opgelegd om rechtstreeks contact op te nemen met de echtgenote van de overledene.

VTM en 2B houden voor dat de beelden ondertussen vernietigd zijn en nooit in een uitzending werden gebruikt. Er is dus gevolg gegeven aan de vraag van klagers om de beelden niet uit te zenden. Overigens heeft het productiehuis in opdracht van de omroep talrijke andere reportages in gelijkaardige omstandigheden gemaakt, en daarover zijn er nooit problemen geweest. Daar de beelden ondertussen vernietigd zijn kunnen ze niet aan klagers worden bezorgd.

VTM en 2B voeren aan dat de opname bij de vader van tweede klager kadert in een reeks over het werk van spoedartsen. De omroep is bij de voorbereiding zorgvuldig te werk gegaan, en heeft vooraf duidelijke afspraken gemaakt en vastgelegd in een protocol, dat is opgesteld in overleg met de spoedartsen en de ziekenhuisdirectie, met de politie en de brandweer, en met het parket. Hierbij heeft de opnameploeg zich verschillende beperkingen opgelegd, die erop neerkomen dat de opname en uitzending enkel tot stand komen in volledige samenspraak met alle betrokkenen: spoedartsen en familieleden.

VTM en 2B wijzen er ten slotte op dat de beelden ook gebruikt worden door de spoedartsen en de MUG-ploegen om hun werk te evalueren en bij te sturen, zodat ze ook een didactische waarde hebben.

Na de hoorzitting deelt redactiesecretaris Marc Dupain aan de Raad voor de Journalistiek mee dat de programmamakers na het incident bij de heer V. hun manier van optreden hebben aangepast. Voortaan blijft, bij een interventie in een privé-woning, de cameraploeg eerst buiten wachten. Iemand van de ploeg gaat zonder camera met de arts mee, bespreekt het opzet met de familie en vraagt dan toestemming om binnen te mogen filmen.

BESLISSING

1. Over de ontvankelijkheid

Het werkingsreglement van de Raad voor de Journalistiek bepaalt in artikel 17 dat een klacht moet ingediend worden 'uiterlijk dertig dagen vanaf het tijdstip van publicatie of uitzending of van de handelwijze.' Na de opname, die plaatsvond op 18 oktober 2004, hebben tussen klagers en de omroep nog verschillende contacten plaatsgevonden over het geschil dat tussen hen gerezen was. Dat gebeurde onder meer met twee mails van 22 oktober 2004 en met een brief van 1 december 2004, alle uitgaand van VTM. Klagers dienen ook klacht in tegen de standpunten die hierin worden ingenomen, en die als een 'journalistieke handelwijze' moeten worden omschreven. De klacht, ingediend op 30 november 2004, is dan ook niet laattijdig ingediend en is ontvankelijk.

2. Over het belang

Tweede klager is de zoon van de overledene. Op de hoorzitting van 30 juni 2005 legt eerste klager een volmacht voor om hem te vertegenwoordigen. Eerste klager bezorgt de Raad voor de Journalistiek ook een volmacht waarbij de echtgenote van de overledene hem machtigt om haar te vertegenwoordigen op de hoorzitting.

Klagers doen hierbij blijken een persoonlijk belang te hebben bij de klacht.

3. Over de gegrondheid van de klacht

3.1. De klacht, zoals ze is ingediend, heeft talrijke aspecten die betrekking hebben op de toepassing en interpretatie van diverse wettelijke bepalingen en op de beroepsethiek van artsen en magistraten.

De Raad voor de Journalistiek is niet bevoegd om over deze aspecten een uitspraak te doen, en beperkt zich tot de vraag of er bij de feiten die worden voorgelegd is voldaan aan de vereisten van de journalistieke beroepsethiek.

De Raad voor de Journalistiek stelt vast dat er tussen partijen weinig betwisting bestaat over het verloop van de gebeurtenissen zoals die zich in de woning van de familie V. hebben voorgedaan. Het feitenrelaas wordt ook bevestigd door het getuigenis van urgentiearts L.V. op de hoorzitting van 30 juni 2005.

Uit de uiteenzetting van beide partijen en het getuigenis van dokter L.V. blijkt dat de cameraploeg onder de leiding stond van de urgentiearts, die de mogelijkheid had om de opnames op gelijk welk ogenblik stop te zetten. Met de politie en het parket had de omroep afspraken gemaakt met de bedoeling om de opnames in goede banen te leiden en het privé-leven van alle betrokkenen zoveel mogelijk te respecteren.

Deze beide omstandigheden ontslaan de omroep, het productiehuis en de journalisten echter niet van hun persoonlijke verantwoordelijkheid en hun plicht de beroepsethiek in acht te nemen.

3.2. De Verklaring van de Plichten van de Journalist (1971) bepaalt dat de journalisten 'geen oneerlijke methodes gebruiken om informaties, foto's en documenten te bekomen' (plicht 4) en 'er zich toe verplichten het privé-leven van de personen te eerbiedigen' (plicht 5). Artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1982) zegt onder de hoofding 'Respect voor de menselijke waardigheid' dat journalisten 'iedere ongeoorloofde inmenging in

persoonlijke pijn en smart vermijden, tenzij overwegingen in verband met de persvrijheid (...) dit noodzakelijk maken.'

Uit het feitenrelaas van beide partijen en uit het getuigenis van dokter L.V. blijkt dat het de urgentiearts is geweest, en niet de cameraploeg, die voorstelde dat de cameraploeg mee naar binnen kwam. Dit gebeurde in de bewoordingen 'Dit is geen pers. Deze mensen maken een opname over het werk van urgentieartsen.'

Deze bewoordingen wekken op zijn minst onduidelijkheid over de eigenlijke bedoeling van de opname. Dokter L.V. heeft er in zijn getuigenis weliswaar de nadruk op gelegd dat de beelden ook intern door de urgentieploegen werden gebruikt om hun werk te kunnen evalueren en te verbeteren, maar dit is uiteindelijk een bijproduct van de opname, die in de eerste plaats bedoeld was voor een televisieprogramma bestemd voor een ruim publiek. Bovendien bevond de urgentiearts zich in de beschreven omstandigheden in een machtspositie, omdat de vrouw en de zoon van de overledene in een stresssituatie verkeerden en volledig van hem afhankelijk waren voor de mogelijke redding van hun echtgenoot en vader.

In deze omstandigheden is er van een bewust gegeven toestemming vooraf geen sprake. Dit wordt trouwens bevestigd in de mail die VTM aan tweede klager heeft gestuurd op 22 oktober 2004: 'De enige reden waarom wij tijdens de interventie zelf geen toelating tot filmen hebben gevraagd, is het feit dat wij de medische voortgang niet willen belemmeren. Daarom worden de toelatingen steeds achteraf gevraagd, in een serene atmosfeer.'

Bovendien heeft het camerateam na het beëindigen van de opnames geen contact genomen met de familieleden. Het is opnieuw de urgentiearts geweest die met hen de mogelijke uitzending van de beelden besproken heeft. Hij, en niet de cameraploeg, heeft zijn contactgegevens bij de familie achtergelaten. In geval van vragen of problemen was de familie dus genoodzaakt om eerst de urgentiearts te contacteren om te weten te komen welke redactie of welke journalisten bij de opname betrokken waren.

Voorts wordt vastgesteld dat het camerateam de volledige tussenkomst van de interventiearts op beeld heeft vastgelegd, ook toen duidelijk was geworden dat de patiënt overleden was.

De Raad voor de Journalistiek houdt in zijn overwegingen ook rekening met het feit dat het overlijden van de heer V. zich voordeed in een privé-woning en niet op de openbare weg, en dat de heer V. geen publieke figuur was.

Omstandigheden waarin de cameraploeg zoals hierboven geschetst werkte, vereisten van VTM en het productiehuis 2B het voorafgaand opstellen van pertinente richtlijnen. Deze hebben betrekking op het zich vooraf duidelijk kenbaar maken, op het vragen van toestemming om de woning te betreden en er opnames te maken.

Het gebrek eraan neemt de verantwoordelijkheid van de cameraploeg niet weg. Deze nam het risico een inbreuk te plegen op het privé-leven van de overledene en zijn familie, die het recht hadden om deze gebeurtenis in intieme sfeer te beleven en te verwerken.

VTM en 2B tonen niet aan dat er in deze zaak overwegingen waren die een inmenging in de persoonlijke pijn en smart van klagers en hun familie verantwoordden.

De Raad voor de Journalistiek heeft kennis genomen van de voorgehouden aangepaste handelwijze van de programmamakers van VTM, na het incident bij de heer V. Het feit dat zij hun handelwijze nadien hebben aangepast doet in deze zaak geen afbreuk aan de beoordeling ten gronde.

3.3. De Raad voor de Journalistiek constateert dat bij de opname, naar aanleiding waarvan klacht is ingediend, plichten 4 en 5 van de Verklaring van de plichten en rechten van de journalist (1971) en artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1982), zoals ze hierboven onder 3.2. werden vermeld, op zijn minst onvoldoende werden nageleefd.

Daarom is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is gegrond.

Brussel, 13 oktober 2005